

obrar l'acció de la forma autòctona *estuba* (encara que al principi *estubar* i *estufar* no devien ser ben iguals, cf. els passatges citats de M. Robert) sinó també la d'*estovar* 'esponjar' (*TOU*), amb el qual degué existir una relació, que sembla recollida encara per Belv.

La relació que hi ha amb *stew*, nom de l'estofat en anglès [S. XVIII] i, com a verb, *to stew* 'coure a foc lent en un estri tapat' [S. xv], és només de paral·lelisme, a través del grup germànic de l'angl. *stove* 'estuba', 'estufa' (ags. *stoja* S. VIII), esc. ant. *stoja/stufa*,¹⁰ etc., per als quals veg. *ESTUBA*.

¹ El que porta Ros és *estufat*, -ada «ruciado, rociado» (p. 100), Sanelo «espurriar para planchar, -fat, espurriado» (II, 20r2); amb els quals cf. «*estufar*: posar florja alguna cosa per medi d'algun líquid que s'introdueix en ella, com el pa ab aygua»: *esponjar*».

Estoig, estojar, V. estotjar

ESTOL, 'conjunt de naus', 'colla', del ll. tardà *stōlus*, que és el gr. *στόλος* 'flota, esquadra', 'exèrcit', 'tropes', també 'expedició militar i la seva preparació', derivat de *στέλλω* 'jo preparo, equipo', 'envio', 'emprenc una marxa'. □ 1.ª doc.: S. XIII, Jaume I.

«Fom en Barcelona per passar la mar e --- anam a Maylorques per veer si hi havia nau neguna e --- lo gam 3 naus, e haguem --- entre bous e vaques mil, e --- fem vela, e --- dix En R. Marquet: —Senyor, semblarm'ia que vós deguéssets tornar en la terra, per ço --- que-us veessen --- e quant Nós fom tornats, no-y trobam sinó una galea, car tot l'altre *estol* se-n era anat ves la mar de Ciges», Jaume I (§ 484, Ag., 474); «l'*estol* del senyor rei d'Aragó», Muntaner (§ 105, Casac. III, 30.23); «Com lo rey de Canària ab gran *stol* passà en la illa de Anglaterra --- féu gran *stol* de naus e de galeres ---», JoMartorell, § 5, Ag. I, 22).

És molt freqüent, tant en català antic com en mossàrab, la variant fonètica *ostol*: «*ustíl*: classis» en RMartí (cf. MzPi., *Orig.*, 150, n. 2): és clar que hi degué contribuir la influència d'*HOST* 'exèrcit', però no fou això sol, sinó la dilació vocàlica, que en aquesta posició és general en mossàrab i no gaire menys en català (*Lleures*:C, 206, 199-200, 277, 280, 296); cf. el nom de la vall d'*Hostoles* *STAULA, comentat ací a *ESTABLA*. «Tramès dues barques armades d'hòmens de Lípar, qui anaren per pendre lenga de l'*ostol* de Nàpols», Muntaner (§ 93, Casac. II, 78.18); «partí lo senyor Infant ab tot son *hostol* de galeres e de naus», Cròn. del Cerimoniós (§ 39); i freqüent en els docs.: un d'oriental de 1352 (Rubió i L., *Diplomatari de l'Or. Cat.*, 275); «les galees qui han anar en Sicília ab l'*ostol* de nostre car frare», 1391 (Bofarull, *Marina Cat.*, p. 82); «del gran *hostol* de 24 galees e 18 naus --- lo dit *hostol* ---», mall. 1423 (*BSAL* III, 282b, 283a).⁵⁵

En altres casos, però, es tracta d'un exèrcit de terra: «Farahó --- negà ell ab tot l'*estol* de Egipte en la Mar Roja», Eiximenis (*Dones*, § 245, ms. A, 171v2, amb variant *tot son hostol* en I, 168v2); «per força d'armes subjugaren molta gent, e van-se posar ab tot lur *estol*

en una ciutat ---», Genebreda (Boeci, pròleg, 5); «com --- l'*estol* del Principat de Catalunya sie vengut en --- Penarroja, per los quals dits catalans e *estol* sien estades cremades ---» en un pergamí original, Mataranya, a. 1463 (*Bol. Hi. Geogr. B. Arag.* I, 130).

Més tard apareix amb el significat generalitzat fins a fer-ne un sinònim de 'colla, manada, esbart', com ja ho veiem en Ausiàs. I en aquest sentit és com ha quedat en la llengua moderna; ja des dels primers grans escr. Renaix.: «cascades mil esquexen ses ones de bromera / per escalons de pòrfir y balmes de cristall, / y *estols* de blanques nimfes desfan sa cabellera, / pels remolins d'escuma seguint-los, riu avall», «axí, del torb en ales, les mars del pol se baten / ab les ciutats y serres de glaç, illes y monts, / y trocejats y a timbes ençà y enllà 'ls rebaten, / seguits d'*estols* de feres y naus, a tomballons», *Atl.* (84, 216); «si aquí s'acosta qualque mal dia / de nuvolades ab negre *estol*, / sols hi duu tendra melancolia, / com una verge sense alegria / que en pau se dol», Costa (*Cala Gentil*); «sempre pensant que l'empaytaven, s'entafurà pel bosquim, rabent, sens aturador, lo mateix que endut per un *estol* de bruxes», Pons i Mass. (*Trascant p. l. S.*, 213).

Especialment popular en el NE., a Mallorca (veg. PdAPenya LLAMPUGA) i València endins: ja Lamarca (1838) hi recull «*estol*: bandada», «s'el vehuen en la ciutat --- en un *estol* de criades ---», MGadea (*T. del Xè* I, 393), i GaGirona diu que amb aquest sentit de «colla, camarada o camada de gent», encara que poc usat en el Maestrat, ho és bastant en el valencià central, com ara a Sueca.

El gr. *στόλος* és un dels mots bàsics, i de la llengua de sempre: en quasi tots els sentits indicats a dalt ja figura en Heròdot, amb el sentit d'*'expedició militar'* en aquest i en Esquil, amb el de 'tropes' en aquest i en Sòfocles; i és un derivat del tipus més normal, del tan important verb *στέλλω*. N'hi ha ja algun testimoni en l'adaptació llatina *stōlus* (Ss. iv-v) en els sentits de 'flota preparada per a una empresa' i en el d'*'expedició marítima'*. Es va continuar en l'it. *stuolo* i en l'oc. *estol*, aquest tant en el sentit nàutic (amb referència a l'esquadra catalana), com en el de 'colla', des de trobadors del S. XII (*PSW* II, 330; Rayn. III, 220).

DERIV.: *Estolada* (Verdaguer).

ESTOLA, pres del ll. *stōla* 'vestit llarg', i aquest, del gr. *στολή* 'vestit', derivat de *στέλλω* 'jo preparo, dispo, apario, vesteixo'. □ 1.ª doc.: c. 1330, Muntaner.

DERIV.: *Estolada*.

Estoldre, estoltre, V. toldre Estoledor, estolle, V. toldre Estòlid, estolidesa, V. estult Estollar, V. toll Estoló, V. estaló Estolzí, V. estalzí

ESTÓMAC, pres del ll. *stomachus* 'esòfag', 'estómac', i aquest, del gr. *στόμαχος* 'esòfag', 'boca de l'estòmac', 'estòmac', derivat de *στόμα*, -ατος, 'boca'. □ 1.ª doc.: Llull.

«Com és feta la digestió en l'*estómech*, se renovella